

ДНЕВНИКЪ

(стенографический)

на

III ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ.

(Втора сессия).

XXXV. ЗАСЪДАНИЕ, ЧЕТВЪРТЪКЪ 17 ДЕКЕМВРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 3 часа слѣдъ пладнѣ, подъ председателството на г-на Д. Грекова).

Предсѣдатель (звъли): Ще се чете списъка на представителитѣ.

Секр. Шивачовъ (чете):

Отъ 51 представители присѣтствуватъ 34. а отсѣтствуватъ 17 души.

Предсѣдатель: Тѣй като болшинството присѣтствува, обявявамъ днешното засѣдание за открито.

На дневенъ редъ имаме бюджета на Министерството на Народното Просвѣщение.

Докл. Анневъ: Азъ зная, че статия първа се прие, а остана Нар. Събрание да се произнесе върху представителнитѣ сумми за г-да Министритѣ; за това моля г-на Предсѣдателя, да тури на гласуване, приематъ ли се тѣи сумми или не.

Списаревский: Колкото за това, стана дума и се прие, че трѣба да се неприпознаватъ представителнитѣ. За това да се вотира. А глава първа и другото се прие.

Анневъ: Азъ зная, че статия първа се прие, но върху въпроса за представителнитѣ на г-да Министритѣ Народното Събрание не се произнесе.

Предсѣдатель: Този въпросъ по-добръ да оставимъ, когато се вотира бюджета испѣло.

Д. Попповъ: Защо да оставяме една работа, която нѣма да бжде. Всѣкога нѣма да се приема; за това, нека се свърши сега.

Предсѣдатель: Това пѣщо не се е вотирало, и зная, че имаше нѣкои представители, които искаха да нѣма представителни. За това моля, да минемъ пататѣкъ.

Докл. Анневъ (продължава): Учебния съвѣтъ при Министерството всичко . . . 10,500 лева.

Списаревский: За състава на учебния съвѣтъ е предвидено 10,500 лева, но за да бжде по ясно, да обясни г-нъ Министръ, отъ колко члена се състои този съвѣтъ, колко се плаща на всѣкой единъ и да ли е необходимо тѣзи сумма да се израсходва за тѣхъ.

Анневъ: Ще дамъ нуждитѣ обяснения. Министерството предполага, че ще бждѣтъ 12 души, и за всичкитѣ тѣзи ще се плаща на засѣдание и ще имъ се пада около 840 лева на година.

Шивачовъ: И азъ искахъ същото да кажа, копъ сѣ тѣзи хора, отъ които се състои този съвѣтъ. Да ли не влизатъ тамъ и началника на отдѣлението и гл. секретаръ въ същото Министерство; да се знае.

Анневъ: Това, разбира се, зависи отъ Министерството на Народното Просвѣщение. Личноститѣ не сѣ извѣстни; но тѣ сѣ съвѣтници по учебното дѣло при Министерството.

М-ръ Молловъ: Г-нъ Шивачовъ пита, кои сѣ лицата и азъ зная, съ каква цѣль пита той това.

Както чухте, по 840 лева ще се плаща на тия съвѣтници въ годината — плата, която се дава и на единъ учителъ въ първоначалнитѣ училища. Въ закона за народнитѣ училища се казва, че въ този съвѣтъ се приематъ лица свѣдущи и опитни по учебното дѣло. За туй, въ този съвѣтъ влизатъ: г-нъ Д-ръ Иречекъ, г-нъ Ковачевъ, който замина за Цариградъ, г-нъ Михайловский, г-нъ Василъ Стояновъ и т. н. т. Тѣ сж биле назначени миналата година и много добръ сж вършили работата си и сега сж заети съ програмата за срѣднитѣ учебни завѣдения. Ако бѣше поставена заплата по 5 или 6 хиляди лева, тогава да, но тука имъ се дава само едно възнаграждение, само да не казватъ хората, че работятъ бадява.

Д-ръ Цачевъ: Азъ искамъ да дамъ обяснение върху единъ членъ отъ закона за чиновницитѣ. Не ми е на ума, кой е този членъ, но има единъ членъ, който казва, че никой чиновникъ не може да получава двойна заплата, когато той се назначи за една комиссия по сжщото вѣдомство. Слѣдователно, тѣзи чиновници ако сж отъ Министерството на Просвѣщеніето, на тѣхъ не трѣба да се плаща нищо, защото, това е тѣхна длѣжностъ. Но, ако сж други чиновници, не зная.

М-ръ Молловъ: На г-на Цачева ще кажа, че сжщия законъ, който той поменува, казва: „освѣтъ ако не сж назначени по другъ единъ специаленъ законъ“. А тука има законъ за учебний съвѣтъ; ако нѣмаше таквъ законъ, то не можеше никой да бжде освѣтъ отъ друго учреждение. Така гласи закона за чиновницитѣ. И на туй основание, че тука има специаленъ законъ, нѣкои сж биле назначени преди мене; азъ не съмъ назначилъ никого, така стоятъ и ми се чини, че така и трѣба да стоятъ. На туй основание сж биле назначени съ Указъ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

Шивачевъ: Азъ само подигнахъ този въпросъ, за да може Народното Събрание да бжде повече освѣтлено. Но повтарямъ да кажа, че на сжщитѣ длѣжности се назначаватъ чиновници отъ това Министерство. Отдѣви казахме, че единъ чиновникъ, който редактира въ врѣме на работнит ѣ часове въ канцелярията единъ вѣстникъ, да зема 1,200 лева, може да бжде членъ и въ учебний съвѣтъ или членъ на една комиссия; така щото, ако му туримъ заплата и

4,000 лева, той ще намѣри една сума отъ 10,000 лева. Нека се произнесе Народното Събрание. И закона за чиновницитѣ казва, че не може единъ чиновникъ двѣ длѣжности да зазимава. Азъ мисля, че ако Министерството го нареди на работа по сжщото вѣдомство, той нѣма право да зима никакво възнаграждение.

Председателъ: Които сж за приеманіето на тѣзи статия, да си дигнатъ ржката. (Меншество).

Бошнаковъ: Комиссията ако е приела такава нѣщо, трѣба да го обясни. Това е едно нѣщо за учебното дѣло, полѣзно и трѣба да се приеме.

Мецовъ: Искаме икономия, пакъ на тѣзи чиновници, които трѣба даромъ тука да служатъ, дава имъ се възнаграждение. Да се загасятъ тия сумми. (Гласове: — ѣшено).

Председателъ: Азъ мисля, че имаше меншество по този въпросъ.

(М-ръ Молловъ излиза на вѣнъ):

Дуковъ: Азъ не зная, защо се прави тука икономия, гдѣто трѣба по-много да се харчи, когато е за учебното дѣло. Икономия може на друго мѣсто да се прави. Ако не отпустнеме тая сума, значи, че ние не мислиме за доброто на народа, и настояваме даже да се унищожи това, което го е имало миналата година. За това несправедливо намирамъ да се затвори тѣзи статия.

Анневъ: Комиссията се съгласи да приеме тѣзи статия, и тука се касае за учебното дѣло на Княжеството; за това, не трѣба да гледаме на икономията. Комиссията е направила въ бюджета една разлика отъ 1,100,000 лева, дѣто емогла комиссията е направила всевъзможна икономия. Щомъ се касае за учебното дѣло на страната, не трѣба икономия. За това, моля Народното Събрание, да приеме тая сума.

Попповъ: Ако да нѣмаше миналата година таквоя нѣщо предвидено, тогава разбирамъ, но щомъ е имало миналата година, и сега да направимъ хичъ да го нѣма, това е нѣщо невъзможно.

Буровъ: Комиссията го гледа това, и миналата година е имало 20,000 лева, сега Министерството ги е съкратило на 10,500 лева. И азъ мисля, че всички представители трѣба да се съгласятъ да го приемемъ.

Бошнаковъ: Имало ли е миналата година такава сума, нѣмало ли е, това е въпросъ. (Гласове:

Не е въпросъ.) На пародитѣ, които се стрѣматъ къмъ своето развитие, първата крачка е просвѣщеніето. Ние поминимъ, че чрѣзъ развитието на просвѣщеніето достигнахме до едно положение на независимостъ черковна и послѣ политическа. Какво се иска тука? Нѣколко хиляди лева за възнаграждение на 12 лица съ по-високо образование и онитностъ, които засѣдаватъ въ столицата на Княжеството, събиратъ се тамъ, съвѣтватъ се по учебното дѣло. Тъзи сума е нищожна. Ако миналата година е имало 20,000 лева, сега трѣба напротивъ да ги увеличимъ, а не да ги отхвърляме. Още повече настоява на това, понеже комисията го е приела. Г-да! Нашето спасение, нашето бѣдѣще е въ науката. За това иска отпуснемъ тая сума.

Шивачевъ: Азъ мисля, че вслѣдствіе тѣзи думи, които искаа г-нъ Бонняковъ, сж наистина справедливи, но вслѣдствіе членове на учебния съвѣтъ сж повечето чиновници. На това основание Народното Събрание отхвърли тая сума. Народното Събрание се пропнесе, че не я приема. За това, г-нъ Бонняковъ и да говори би било безполезно.

М-ръ Цанковъ: Ми се струва, че г. Цачевъ и Шивачевъ злѣ тълкуватъ закона за чиновниците. Тамъ е казано, че не може двѣ заплати да се получаватъ; но тамъ е казано, че като се командирва вънъ отъ службата, даватъ му се освѣнъ прогонитѣ и суточни. Подиръ се казва, че добавочна заплата отъ сѣщото вѣдомство не се дава, но когато е по друго вѣдомство, дѣто си губи не само деня, но и нощта, тогава му се дава.

Вие знаете, че въ единъ учебенъ съвѣтъ не е работа само да се дава мнѣніето на съвѣта, но всѣкой единъ членъ трѣбва да се задѣлжи да приготвява работа и нощно врѣме. Не е само като депутатъ въ камарата да даватъ гласъ: да или не. Но въ съвѣта трѣбва комисията и ноща да работи, за да приготви работата си. Комисията на Нар. Събрание не зема заплата, защото е отъ сѣщото Нар. Събрание. Ако бѣше този съвѣтъ съставенъ отъ всѣкакви хора, тогава разбирамъ, но тука се земаатъ учени хора отъ всѣкое едно Министерство. Слѣдователно, онѣзи хора си изпълняватъ своята длъжностъ въ своето Министерство, по освѣнъ това, изпълняватъ и тѣзи длъжностъ, която не е тѣхна. Слѣдователно, ако имъ се даде едно възнаграждение, когато тѣ

засѣдаватъ тамъ, то е справедливо. Това не е заплата, а възнаграждение. За туй, не можемъ тѣ лесно да преминеме този въпросъ, и моля Нар. Събрание да не прави икономия тамъ, дѣто не трѣбва икономия. И азъ мисля, че ако трѣбва такъвъ единъ съвѣтъ, певѣрвамъ, че може да се намѣратъ безплатно членове на този съвѣтъ, защото не може правителството да ги задѣлжи да дойдатъ въ съвѣта и да работатъ безъ възнаграждение. За туй, моля Нар. Събрание, да приеме тѣзи сума.

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители, ако не казваме мнѣние, че не трѣба да се дава възнаграждение, когато служи подъ едно и сѣщото вѣдомство, ние не отказваме, че трѣба учебенъ съвѣтъ. Но ще кажа българската пословица: „Двѣ дѣни подъ една мишица не се носятъ“. Единъ чиновникъ, който е въ сѣщото Министерство, получава си плата като чиновникъ, но въ сѣщитѣ часове, които сж определени за занятая канцелярска, наредъ учебния вѣстникъ, получава и отъ тамъ заплата; като членъ въ учебния съвѣтъ, който е при сѣщото Министерство, получава и отъ тамъ. Така щото 5,400 лева отъ чиновничеството, 1,200 отъ вѣстника и 2,000 лева отъ съвѣта и други може би, набира му се заплата по-горна отъ Министерската. Азъ съмъ съгласенъ да съществува учебенъ съвѣтъ при Министерството на Просвѣщеніето, но намѣсто да бѣде съставенъ този съвѣтъ отъ 10 чиновника, да бѣде съставенъ отъ 2-ма способни хора, на които да се заплаща и да слѣдватъ тѣхната работа. Нека каже г. М-ръ на Просвѣщеніето, дѣ сж учебниците, които е прегледалъ този съвѣтъ; каква работа е извършилъ. Азъ съмъ съгласенъ да платимъ намѣсто 10,000 л. 20,000 лева; а не да плащаме за 10 д. които не се събиратъ. Ето мнѣти възглѣдове. За това зехъ думата, за да дамъ нужднитѣ обяснения и да не се претълкуватъ думитѣ ми, че несъмъ за учебния съвѣтъ.

М-ръ Цанковъ: Дадохте разяснения, но не сж пълни. Вие казахте, че съвѣтътъ не е извършилъ нищо. Азъ ми се чини, че е извършилъ нѣщо, защото всичко отъ това Министерство е минавало презъ него. И азъ помня твърдѣ добръ, че въ Мин. Съвѣтъ много таква нѣща, които е предлагалъ Министра на Просвѣщеніето, ги е предлагалъ слѣдъ като ги разгледалъ учебния съвѣтъ.

Второто нѣщо, което казахте, е че незасѣдаватъ съвѣта. На това ще ви отговоря: че нему се плаща на засѣданіе и само кога засѣдаватъ членовеѣ, тогава имъ се дава по 5 лева или незнай по колко. А когаго не засѣдаватъ, не имъ се плаща. И ако тѣзи година назасѣдава, пакъ ще останатъ тѣзи пари въ хазната.

Батановски: Азъ незнай, защо толкози пекатъ да се отпусне тая сума, когаго се каза, че тя ще се дава на чиновници, които си получаватъ и друга заплата.

М-ръ Цанковъ: Ако да бѣше една търговска или общинска работа, азъ щѣхъ да ви послушамъ г-нѣ Батановски. Но отъ тая работа вие неразбирате. За това, ми се струва, че не трѣбва да отхвърляме сумата, защото щѣ погрѣшимъ. Азъ на пр. когаго разисквахте за горитѣ, азъ все мълчахъ, и когаго си дигаете рѣцитѣ, и азъ си ги дигамъ, защото зная, че вие разбирате. И когаго дойде за доминиитѣ актове, азъ казвахъ, че ще дойдатъ г. Грековъ и г. Балабановъ да ми освѣтлятъ и тогава ще дигнемъ рѣцитѣ си или не. За това, не трѣбва за всѣко едно нѣщо да казваме, че е така или иначе, и азъ моля Народното Събрание, да приеме тѣзи сума.

Болнаковъ: Драго ми е, че г. Д-ръ Цачевъ се съгласи, да има учебенъ съвѣтъ, ако попрѣди и да бѣше противенъ. Споредъ закона по 4 лева се плаща на засѣданіе и всѣко по 800 лева годишнина на 12-тѣ души. Може да стане за това други редъ. Нека да имъ се плаща 3 или 4 лева на засѣданіе; но безъ учебенъ съвѣтъ не може. — Тѣй като Министерството и комисията сж се съгласили, азъ моля г-да представителитѣ, да вотиратъ тѣзи сума, и да се задължи Министерството да не туря въ тоя съвѣтъ неспособни чиновници, но да туря хора способни. Азъ съ васъ съмъ г-да съгласенъ, за да работятъ, но вѣрвамъ, че и вие съ мене ще се съгласите, че трѣба да имъ се плати.

Яневъ: Тѣзи сума ние по напредъ отхвърлихме, защото се каза, че учебни съвѣтъ се съставлятъ отъ хора, които сж чиновници при същото Министерство; но сега като се разясни че Министерствътъ ще туря хора вѣнъ отъ своето министерство, тогава и азъ се съгласявамъ, да се отпусне тая сума, защото ще трѣбва да имъ се даде едно възнаграждение. Затова,

моля да се вотира втори пакъ и да се приеме.

Анневъ: Този учебенъ съвѣтъ е едвамъ съставенъ миналата година, а, ако г-нѣ Д-ръ Цачевъ има търпѣние, може да види плода отъ този съвѣтъ. Освѣтъ това, сумата предвидена тука не значи, че ще бѣде всѣчката изживена. Ако Министерството свика всѣчкитѣ, ще имъ се плати, ако не ги свика всѣчкитѣ, то ще отидатъ по малко разноси.

Шивачовъ: Азъ мисля, че Народното Събрание като отхвърли тѣзи сума, неизлиза че отхвърля съвѣта. Напротивъ Народното Събрание желае да има учебенъ съвѣтъ, но понеже повечето членове сж отъ Министерството на Просвѣщеніето именно главния секретаръ г-нѣ Генчевъ, началника на отдѣленіето Вацовъ и нѣкои учители, за това именно Народното Събрание отхвърли тая сума. А учебния съвѣтъ нека съществува.

М-ръ Икономовъ: Азъ непомня много добръ, но ми се струва, че съмъ челъ презъ миналата година, че има законъ за съставяннето на този съвѣтъ, или е правилникъ или е законъ, но зная, че има непремѣнно указъ, съ който се състави и опредѣлява дѣятелността на този съвѣтъ. Тамъ се казва, че за всѣко засѣданіе ще се се плаща по 8 лева. Преди да се унищожи тѣзи сума, трѣбва да се унищожи закона. Да отричаме платата, която се опредѣля, а да оставяме закона, това ще бѣде напразно. Ако искате да разгледате правилника, можете. Но да оставяте закона, а да отричате платата, която е въ него предвидена, това не е правилно.

Предсѣдателъ: Полагамъ на гласуване сумата отъ 10500 лева за учебния съвѣтъ при Министерството на Народното Просвѣщение. Които сж за приеманіето ѣ, да си дигнатъ ржката или по добръ да станатъ прави. (Болшинство).

Народното Събрание приема сумата отъ 10500 лева за учебния съвѣтъ. (Гласове: Дѣ сж квесторитѣ?)

Предсѣдателъ: Г-нѣ Манафовъ е замнѣлъ тѣзи нощъ за Габрово, понеже майка му е била болна. Колкото за г-нѣ Герова, той ще дойде.

Списаревски: Чини ми се, че отпускитѣ се даватъ отъ бюрото, когаго има законна причина.

Предсѣдателъ: Той ми събщи, че получилъ телеграмма, съ която му се явявало, че майка му е болна, той ми събщи снощи писмено.

Докладчикъ : (Продължава): Вещественни расходи.

Въ тия расходи комисията е направила слѣдующитѣ измѣнения :

Въ статия 6 се угасихъ съвсѣмъ относително до обмундирването на разсилнитѣ въ столицата, тъй като комисията намѣри за нужно да увеличи платата на разсилнитѣ. За това тая статия се угаси и 7-та статия стана 6-та. Тая послѣдняя статия комисията е възвисила отъ 10000 лева на 15000 лева, като има предъ видъ, че Министерството на Просвѣщеніето ще привика еднажъ или дважъ въ годината учителски събори. За това, комисията се съгласи да прибави за тая цѣль къмъ суммата 10 хиляди лева и 5 хиляди лева.

Д-ръ Цачевъ : Г-да представители! Азъ бихъ желалъ отъ г-на М-ра на Нар. Просвѣщение да каже, съ какво ще се занимаватъ тѣзи училищни събори, какво ще праватъ. Тука има учебенъ съвѣтъ, какво ще правятъ тѣзи учителски събори? Съ изработването програмитѣ за училищата се занимава учебенъ съвѣтъ, както и съ разгледаніето на учебници Трѣбва да ни кажатъ, за да видимъ има ли необходимостъ да увеличимъ съ 5000 лева и да ни кажатъ, ще ли се отворатъ педагогически курсове. Безъ това разяснение моля г-да представителитѣ да не вотираатъ тая сума, защото трѣбва, именно, да не се даватъ пари тамъ, дѣто не трѣбатъ. Ако е необходима нужда ще дадемъ.

Шивачовъ : Азъ отдевъ искахъ думата, за да кажа че отпускаме тѣзи сумми, които сж предвидени въ извѣстни правилници. Затова ще моля г-на докладчика, да оттегли това предложение, понеже нѣма никакъвъ правилникъ, въ който да се опредѣля, каква работа ще иматъ тѣзи учителски събори. Когато се направи правилникъ, може да се отпуснатъ тѣзи пари.

Анневъ : Тая статия се отнася до командировкитѣ по служебни дѣла. И спорѣдъ проекта суммата бѣше представена 10,000 лева, а комисията я възвиси на 15000 лева, именно, по предложението на г-на Министра на Просвѣщеніето. Г-нъ Цачевъ, на когото спестителното чувство азъ добръ оценявамъ (Смѣхъ), ще му кажа, че тѣзи събори нѣма да се занимаватъ съ търговията на страната, но съ разни учебни въпроси, отъ разрѣшеніето на които, може да се очаква полза за страната; тѣхната работа не е, освѣнъ учебното дѣло. Слѣдо-

вателно, г-нъ Цачевъ може да се съгласи по ната-тъкъ за каква цѣль се съставятъ. И най сѣтнѣ предвидена е сума отъ 10000 лева за командировки по служебни дѣла, а се е увеличила на 15000 лева, защото М-ра намира за нужно, щото такива учителски събори да ставатъ еднажъ въ годината; тѣ ще обсъждатъ въпроси по учебното дѣло. Ако Народното Събрание направи жертва отъ 5000 лева, то ще бѣде за въ полза на Огечеството, и съжалеявамъ, че г-нъ Д-ръ Цачевъ се прави толкова не-свѣдущий, да иска обяснения отъ г. М-ра на Просвѣщеніето.

М-ръ Икономъ : Струва ми се, че и тази сума е основана на общий законъ, спорѣдъ който се съставятъ разни учреждения. Вие знаете, че Министерството има за задача не само да води управленіето по разни клонове, но и да га надзирава. Представете си, че въ нѣкои мѣста излѣзе безпорѣдъкъ; правителството е длъжно да проводи свои хора да разгледатъ отъ близо работата и да помпратъ тази работа; на тия хора отъ дѣ ще имъ се плати? Тизи суми за командировки не сж турени по произволъ на М-ра на Просвѣщеніето, но сж основани на нуждитѣ, които му се налагатъ отъ закона.

Бобчевъ : Азъ гледахъ, че тази сума е необходима да се отпусне. Миналата година била 10000 лева, толкозъ да се отпусне и сега. Ако е недостатъчна, нека г-нъ Министръ земе отъ друга глава.

Д-ръ Цачевъ : Азъ искамъ само да обясна, че не съмъ противъ десѣтьтехъ хиляди лева, но тука се казва, че трѣбатъ още 5000 лева за учителски събори. Азъ нѣмамъ тука правилникъ, който да казва, какво трѣбва да се опредѣли, и съ какво ще се занимаватъ тѣзи събори. Колкото за десѣть-тѣхъ хиляди лева азъ ги приемамъ. М-рски съвѣтъ е намѣрилъ, че 10000 лева сж достатъчни за командировка.

Предсѣдателъ : Азъ мисля да предложа едно нѣщо на Народното Събрание : да се гласува тази статия тъй и постѣ да се пита: трѣбва ли да се прибавятъ 5000 лева?

Анневъ : Това не може; защото щомъ се съгласи комисията съ М-ра на Просвѣщеніето, то нека се пита Нар. Събрание, да ли приема 15000 л. М-ра предложи да се предвидатъ още 5000 л., което комисията прие; ако не се иждивятъ, ще си останатъ

пакъ въ икономия, и тѣ ще се изживяватъ съ оправдателни документи. Нека да се даде на вотиране. Тия сумми нѣма да се прахосватъ на вѣтъръ.

М-ръ Цанковъ: Струва ми се, че трѣбва и за учителскитѣ събори да се притуратъ, и тогава да се притуратъ 5000 лева. Колкото за съборитѣ, г-нъ Цачевъ не може да откаже, защото въ други държави праватъ по-голям разноска, за да се събиратъ 2 пкти и 3 пкти на годината учителски събори, за да разсѣждаватъ върху нѣкои въпроси и да имъ разправятъ по-учени хора върху нѣкои предмети, да знаятъ какъ да управятъ училищата, по-добрѣ. Това има въ всичкитѣ държави и харчатъ по-голям сумми за тази цѣль. Ние трѣба да благодаримъ на г-на М-ра, дѣто е представилъ такава сума. Струва ми се, че въ Румелия сж въвели такива събори още преди 4 години. Колкото за правилника, ми се струва, че трѣба да има суммата, а послѣ да се направи правилникъ, какъ трѣба да ставатъ тия събори.

Шивачовъ: Азъ мисля, че, ако г. М-ръ на Просвѣщението намѣри за нужно да иска отъ Нар. Събрание тая сума, щѣше да бѣде турена отъ началото въ бюджета. Отъ всичката практика на М-ра се вижда, че не е нужда да се туратъ други, освѣнъ 10,000 л. за командировки, и за това не сж турени въ бюджета. Сега незная, на какво основание коммисията иска това. Никога Нар. Събрание не отпуска сумми, до дѣто не се изработи законъ. Следъ като се изработи законъ, тогава се отпуска суммитѣ.

Д-ръ Цачевъ: До колкото можахъ да разбера тука, учителитѣ, които ще се събиратъ въ единъ центръ, тѣ ще бѣдѣтъ учители отъ нар. училища. Тѣзи 5,000 лева искатъ се, за да имъ се плащатъ прогонни за дохождане. Тия учители, които идатъ въ центра на окръга за да чуятъ нѣкоя лекция, увѣренъ, съмъ че ще додѣтъ и безъ пари. Ако е за педагогически курсове, има други сумми предвидени. Ако не стигатъ 10,000 л. за командировки, тогава пакъ да се отпуснатъ другитѣ; но да се отпуснатъ сега 5,000 л. на учителитѣ, за да идатъ на събора, това е нѣщо безъ регламентъ и не се знае, дали ще се викатъ за правителствена или тѣхна работа. Тѣ ще додѣтъ да чуятъ една лекция, и това ще е за тѣхна полза. (Апиевъ: Не разбирашъ!). Тия учители сж общински, които се плащатъ отъ общината, и тѣ ще додѣтъ въ централното мѣсто, за да

изучатъ по-добрѣ нѣкои нѣща. Както не трѣба да се плаща на учителитѣ, които учатъ педагогически курсове, такъ не трѣбва и за тия да се плаща.

М-ръ Икономовъ: Тукъ тия пари не се искатъ защото тогава щѣше да бѣде турено „за стипендии“. Тука просто се казва „за командировки по учебното дѣло“, за да може М-ството да испроважда свои хора да надзираватъ по разни части на управлението. За това М-ството има право да иска и да се съобрази съ закона отпусканието имъ; а за учебния съвѣтъ има законъ, въ който се предвиждатъ платкитѣ за членоветѣ и учебний съвѣтъ.

Батановски: Азъ не знамъ, отъ дѣ му е дошло на умъ на г-на Аннева да прибави сумми, когато това самъ М-рътъ не го е турилъ; така туку да харчимъ паритѣ на хазната безъ да си има мѣстото.

Предсѣдателъ: Моля г-на Аннева да каже, колко е суммата.

Анневъ: Ще кажа на г-на Батановски, че това не е моя измислица, това е по предложението на г-на М-ра на Просвѣщението. Коммисията, като го предложи, прави го, защото вижда, че е нѣщо добро, и затова се съгласи съ М-ра на Просвѣщението. И освѣнъ това не е тѣй работата, както каза г-нъ М-ръ Икономовъ, че тая сума се отнася само до командировки. Не е тѣй. За командировки и за учителски събори, всичко 15,000 лева. И тия събори нѣма да се занимаватъ съ това, да слушатъ педагогически курсове, но да разискватъ учебни въпроси; тѣ ще даватъ мнѣние, какъ трѣба да се преобразова учебното дѣло въ Княжеството и пр.

Дуковъ: Азъ не знамъ, защо упрекаватъ г-на Аннева, че е билъ неправиленъ тая измислица. Коммисията се е съгласила съ М-ра на Просвѣщението за това нѣщо. Ако нѣмаме право да качимъ, тогава нѣмама право и да сваляме. Струва ми се, че сега, когато се разисква учебната частъ, че тука трѣбва да се покажемъ по щедри, за да туримъ образованието на по-висока степенъ, а не да стоятъ всички като насъ съ г-на Батановски: и азъ бѣхъ съгласенъ да се увеличи; тукъ се вижда нуждата за учение. Онуй, което е видѣлъ за добрѣ М-ра да направи, на това се е съгласила и коммисията. А това, дѣто искатъ нѣкои да отблженатъ, това може тѣ да кажатъ за тѣхъ, че искатъ да го правятъ само и само, да могатъ по-дълго време да живѣятъ по-добрѣ.

Председателъ: Азъ още еднажъ ще кажа, да се раздѣли тази сума за командировки отъ 5,000 лева за учителски събори, и да се гласува всѣка една отдѣлно, за да може Нар. Събрание да се произнесе.

Анневъ: Комисията се е увѣрила, че това нѣщо е добро и за това поставила тази сума. Ако Нар. Събрание приема, добръ, ако ли не, да я отхвърли. Нѣка се раздѣли най сетѣ на двѣ: 10,000 л. за командировки и 5,000 л. за учителски събори.

Вѣщественни расходи спорѣдъ проекта и спорѣдъ Комисията 23,500 лева.

Прѣдседателъ: Полагамъ на гласуване сумата 23,500 л. Приема ли я Нар. Събрание? Опѣзатъ г-да представители, които я приематъ да си дигнатъ ржката (Болшинство). Сега ще положи на гласуване това, което комисията предлага да се прибави къмъ сумата, опредѣлена за командировки, да се приложи още 5,000 л. за учителски събори. Конто я приематъ, да си дигнатъ ржката (Меншинство).

Докл. Анневъ: (Чете):

ГЛАВА II.

Държавни учебни заведения.

Ст. 11 Съдържание личния съставъ на държавнитѣ учебни заведения.

Софийска класическа гимназия. Всѣчко споредъ проекта 77,056, лева а именно:

Директоръ	5,400	лева.
Първостепенни учители 5 по 4,560 =	22,800	„
Второстепенни „ 7 по 3,600 =	25,200	„
Третостепенни „ 6 по 3,000 =	18,000	„
Учителъ за гимнастика 1	1,920	„
Писарь 1	1,296	„
Слуги	2,040	„
Възнаграждение за лѣкаръ	400	„

Комисията е намалила заплатата на писаря на 1,200 лева, тъй като заплатитѣ на писаритѣ се направиха равни на сѣкадѣ т. е. по 1,200 лева, а за слугитѣ е увеличила сумата на 3,000 лева така щото цѣлата сума споредъ проекта е 77,056 лева, а споредъ комисията 77,926 лева.

Шивачовъ: Азъ не зная какъ комисията въ първата глава на Министерство на Просвѣщеннето е направила нѣкои измѣнения въ заплатитѣ, като ги е намалила на началника на отдѣлението и гл. секретаръ, а тукъ глѣдамъ не е направила никакво измѣ-

нение. Азъ мисля, че справедливостта изисква, ако намаляваме на единѣ, да намалимъ и на другитѣ. Заради това на Директора на Гимназията, заплатата трѣба да е, както на Нач. на отдѣлението т. е. 4,800 л. на първостепеннитѣ учители по 4,000 л. за слуги 2,040 лева както е предвидело М-ство на Просвѣщеннето, което много добръ знае нуждитѣ, и трѣба да остане както е.

Докл. Анневъ: Г-нъ Шивачовъ е свободенъ да мисли, както ще. Ние предполагаемъ, че единъ Директоръ на гимназия трѣба да е чловѣкъ съ положителна наука; той трѣба да е свършилъ гимназия и университетъ. Ако ли туряме тамъ учители, които не сж свършили университети, то е друго нѣщо, но ние поставихме въпросътъ така, щото директорътъ да има висше образование а не сръдно образование. Сжщо и учителитѣ; и тѣ трѣба да иматъ по високо образование. А колкото до другитѣ изпълнения както напр. за писаря, комуто комисията е определила 1,200 лева, тя е направила това, за да му уравни заплатата, както на другитѣ писари по правителственитѣ учреждения, на които се плаща тоже по 100 лева мѣсечно. Единъ писарь, когато постъпва първи пътъ, може да получава даже и по малко, а най много може да получава 100 лева. Колкото за слугитѣ г-нъ Шивачовъ е забравилъ, че сумата предвидена въ особенна статия за обмундированнето имъ се е угасила и тукъ се предвиждатъ по-голѣми сумми, за да си направятъ униформа. Това е причината дѣто отъ 2,040 лева сж направени на 3,000 лева.

Д-ръ Цачевъ: Г-да Представа ели! Азъ напълно се съгласявамъ съ мнѣнието на г-да докладчикъ, относително директора и учителитѣ, заради това моля Нар. Събрание да приеме тъй, както е приела комисията, защото за тѣзи служби се изискватъ хора съ специално и висше образование. Само трѣба да напомнимъ на г-на М-ра на Просвѣщеннето и да го помолимъ, да не назначава хора, които нѣматъ атестати и дипломи. Да оставимъ това както си е, само да постановимъ и изискаме отъ г-на М-ра да назначава за учители хора, които иматъ извѣстни атестати.

Шивачовъ: Повтарямъ да кажа, че, ако на единѣ намаляваме, трѣба и на другитѣ. Азъ мисля че самата комисия е казала, че началницитѣ трѣба да

бждатъ свършили високи учебни завѣдения, понеже това се пзисква споредъ мнѣнието на самия докладчикъ. Сега, ако на Началника даваме 4,800 лева, а на директора 5,400 лева, това е несправедливо, защото на началниците едно врѣме се плащаше 6,000 а на директоритѣ все е било по 5,400 и по малко даже. Излѣзва, че на началниците намаляваме 1,200 лева, а на директоритѣ нищо. Заради това моля Нар. Събрание, да приеме за директора 4,800 лева, а за първостепеннитѣ учители 4,000 л.

Предсѣд. Моля г-на Докладчика да каже, колко е суммата за Соф. Класическа Гимназия.

Докл. Анневъ: 77,926 споредъ комисията.

Предсѣд. Приема ли Нар. Събрание за Софийската Класическа Гимназия 77,926 лева.?

Батановски: Искамъ думата.

Предсѣд. По този въпросъ толкозъ пжти се говори, че когато се туря пжщона гласуване не може да стане пжжкой да прекъсва прѣсѣдателя и казва: искамъ думата. (Батановски: додѣ не се е приело може да се говори.) Азъ ще моля г-на Батановски да иска думата по-напредъ, за да не ма кара да бъркамъ гласуването. Малко по рано никой не Ви запрещава да искате дума. Имате думата.

Батановски: Предлагамъ г-да представители, за Директори 5,000 лева е голѣмо число 5,000 лева правятъ 25,000 гр. това не е малко число. Пари сж това г-да! На това не искаме да намалимъ, на онова не искаме, най сѣтне ще натоваримъ населението съ още единъ данѣкъ.

Поповъ: На г-на Батановски пжма да му отговарямъ, но съжالياвамъ г-на Шивачова, който сраивява директора на Гимназията съ единъ началникъ на Отдѣление. Не е така г-да! Единъ Директоръ на една Гимназия е като единъ Министръ въ Министерството, а не както разбира г-нъ Шивачовъ. Тука не е както ти разбирашъ единъ началникъ отдѣления. Зарадъ туй да се приеме, както предлага комисията.

По-напредъ казахъ, че чорбаджитѣ мразятъ учението. Това се доказва сега, че г-нъ Мецовъ побѣгна, когато се започна разискването бюджета на Министерството на Просвѣщенieto.

Предсѣд. Г-нъ Мецовъ може да е излѣзълъ да пуши тютюнъ, а Ви пжмате право да казвате, че е излѣзълъ, за да неслушна това пжщо.

Шивачовъ: Азъ вѣрвамъ, че ако г-нъ М-ръ бѣше тука, пжщине да се съгласи, че директора трѣба да получава толкова, колкото Началника на Отдѣлението. Коего каза г-нъ Поповъ, че се разбирало, пжма какво да му отговарямъ.

Предсѣд. Полагамъ на гласуване Гл. II. за държавнитѣ учебни завѣдения Софийската Кл. Гимназия, 77,926 лева, споредъ подробното пзложение на комисията. Моля които приематъ тая сума, да си дигнатъ ржката. (Болшинство.)

Докл. Анневъ (Чете):

Петро-Павловска Духовна Семинария.

Споредъ проекта:

1 Ректоръ.	5,400 лева.
3 Първостепенни учители по 4,560=13,680 „	
3 Второстепенни „ „ 3,600=10,800 „	
1 Третостепененъ „ „ 3,000= 3,000 „	
1 Учителъ за църковно пжние 4,000= 4,000 „	
1 Писаръ.	1,200= 1,200 „
Слуги.	960 = 960 „
Сичко по проекта . .	39,040 „ „ лева.

И въ тия сумми сж станали сжщитѣ измѣнения, т. е. на писаря се полагатъ 1,080 л. тжй като самий М-ръ се съгласи, че тука не се изисква писаръ съ нжкаква особенна способностъ, както за въ едно министерство или Софийската Класическа Гимназия, така щото самъ г-нъ М-ръ предложи вмѣсто 1,200 лева да се предвидятъ 1,080. Послѣ за слуги бѣ поставено 960 лева, а комисията постави 720, така щото цѣлата разлика възлиза на 360 лева по-малко, споредъ комисията. Цѣлата сума спорѣдъ бюджета е 39,040 л. а споредъ комисията 38,680 лева.

Шивачовъ: Азъ преди всичко ще възбудя единъ въпросъ относително предложенията, които ставатъ за намалението неизвѣстни плати. Заради това предлагамъ, да се гласуватъ по-напредъ отдѣлнитѣ плати и послѣ общата сума.

Относително платитѣ на учителитѣ въ Семинарията, трѣба Народното Събрание да се води при гласуването на платитѣ отъ скжпотията на живота и споредъ мѣстото. Ако въ София даваме извѣстни плати, мисля, че и въ Търново и другадѣ трѣба да намалимъ платитѣ. И предлагамъ на ректора за Петропавловската Духовна Семинария 4,800 лева, на първостепеннитѣ учители 4,000 лева, второстепеннитѣ

3,000 лева, за учители на черковното пѣние 3,600 лева.

Д-ръ Цачевъ : Азъ пакъ ще помоля г-да представителитѣ, да се съгласятъ съ мнѣнието на г-на Докладчика на комисията. Тука се изисква известно образование. Билъ въ София, билъ въ Търново, билъ дѣ да е, той трѣба да има онова образование, което се изисква за ректоръ. Слѣдователно, заплатата на ректора трѣба да оставимъ както е, защото има много хора, които искатъ да бждѣтъ въ София и съ сжщата заплата, която получаватъ тамъ, и които не искатъ да бждѣтъ въ Петро-Павловската Духовна Семинария учители въ онзи уединенъ пустинякъ. Затова заплатитѣ на Ректора и учителитѣ да се приематъ, както сж представени. Повтарямъ, че тука се изисква известно образование. Ние недаваме пари, защото завѣдението било въ Габрово или Петро-Павловския манастиръ, но защото ги заслужаватъ, тѣй като трѣба да иматъ университетско образование.

Докл. Анневъ : Азъ има да съобща на Нар. Събрание, че тукъ въ проекта въ втората графа има предвидени 4,000 лева и тѣ сж врѣмenni расходи, тѣй като въ всичкитѣ училища има паралелки. Съ тази сума наедно, общата сума става 38,680 л. споредъ комисията.

Предсѣд : Полагамъ на гласоподаване разносикитѣ за Петро-Павловската Духовна Семинария и моля Нар. Събрание да се произнесе, приема ли 38,680 лева? Които приематъ тази сума да си дигнатъ ржката. (Болшинство).

Мецовъ : Въ мое отсъствие, единъ отъ г-да представителитѣ е казалъ, че като се захваналъ бюджета на Просвѣщението, то азъ като врагъ на Просвѣщението и азъ като чорбаджия съмъ билъ излѣзълъ на вѣнъ. Нека знае г-нѣ представителъ, че человекъ като е роденъ има своитѣ нужди и той трѣба да излиза. Азъ съмъ человекъ спестителенъ и за намаление на заплатитѣ съмъ говорилъ, не, че съмъ врагъ на Просвѣщението а за икономия; но за Просвѣщението не съмъ желалъ намаление и желалъ, господинътъ който е изговорилъ тия думи, да си ги земе назадъ, защото азъ несъмъ чорбаджия, каквито имаше въ турско врѣме изедници. Но съмъ представителъ, както други. Моля да си земе думитѣ назадъ.

Предсѣд : Ще кажа на г-на Мецова, че азъ направихъ забѣлѣжка на г-на Попова, когато изговори

тия думи. Заради това г-нѣ Мецовъ, трѣба да се счита удовлетворенъ. Азъ му направихъ тая забѣлѣжка още тогава, когато произнесе думитѣ.

Мецовъ : Постоянствувамъ, да си земе думитѣ назадъ. Предпочитамъ честта си, отъ колкото да ми обезчестяватъ въ Нар. Събрание. Той нѣма нѣкакви по-голѣми привилегии, та много пѣти си позволява да говори противъ едни представители. Азъ несъмъ чорбаджия както разбирагъ Д. Поповъ и мога да му докажа. Азъ съмъ билъ 7 год. въ едно общество и съмъ работилъ даромъ за народа. Отъ туй ли зависи моя чорбаджилжкъ?

Дим. Поповъ : Азъ ако казахъ това не го казахъ тѣй, както го той разбира. Той постоянноствуване да се отхвърлятъ командировкитѣ 15,000 лева, а като се приеа, и той излѣзе на вѣнъ; азъ помисляхъ че той зарадъ туй излѣзе, но ако не е излѣзълъ зарадъ туй, той не трѣба да се докача.

Мецовъ : Постоянствувамъ и казвамъ, че щомъ человекъ е роденъ като человекъ, той има своитѣ нужди и може да излиза. Никой не може да ми принуди да сѣдя. Казвамъ че излѣзълъ и пакъ си дойдохъ, затова да си земе думитѣ назадъ.

Предсѣд : Моля г-на Попова, да даде обяснение.

Поповъ : Той дѣто се сърди не е на мѣстото си. Той самси е казалъ : азъ съмъ чорбаджия. Азъ го казахъ и мисля, че е тѣй, ако той . . .

Мецовъ : Говорете, когато съмъ тука, а недѣйте говори, когато излѣзж на вѣнъ.

Предсѣд : Азъ още единъ пѣтъ констатирамъ, че г-нѣ Поповъ нѣмаше право да изговаря такива думи. Относително до това правя забѣлѣжка на г-на Попова и го моля занаяпредъ да не употрѣбява такива думи.

Поповъ : Приемамъ забѣлжката.

Докл. Анневъ (Чете) :

Габровска Реална Гимназия.

1 Директоръ	5,400 лева.
5 Първостепенни учители по 4,560=22,800	„
6 Второстепенни „ „ 3,600=21,600	„
6 Третостепенни „ „ 3,000=18,000	„
1 Учителъ за гимнастика 1,440= 1,440	„
1 Писаръ	1,200= 1,200 „
Слуги	1,800= 1,800 „

Сичко споредъ проекта 72,640 лева, и споредъ комисията сжщо.

Д-ръ Цачевъ: Азъ незная, понапредъ когато се говори за другитѣ писари имаше намаление, и незная дали толкосъ сж скъпи писаритѣ въ Габрово, че се е оставила неговата заплата, както въ проекта. На другитѣ се направи по 1,080 лева, а тукъ глѣдамъ 1,200 лева.

Буровъ: Въ Петро-Павловското училище на писаря стигатъ 1,080 лева, защото се храни отъ училището, а писарьтъ въ Габровската Гимназия се храни частно. комисията това го е имала предъ видъ.

Докл. Анневъ: Ако г-нъ Д-ръ Цачевъ не е удовлетворенъ отъ обясненията на г-на Бурова, да му дамъ и азъ обяснения.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли пѣкой да говори? (Не желае). Полагамъ на гласуване разносикитѣ за Габровската Реална Гимназия и моля онѣзи, които сж съгласни да се отпуснатъ 72,640 лева, да си дигнатъ ржката. (Болшинство).

Докл. Анневъ: (Чете.)

Ломска Реална Гимназия.

1 Директоръ	5,400 лева.
3 Първостепенни учит. по	4,560=13,680 „
6 Второстепенни „ „	3,600=21,600 „
3 Третостепенни „ „	3,000= 9,000 „
1 Учителъ за гимнастика „	1,200= 1,200 „
1 Писаръ	1,200= 1,200 „
Слуги	1,320 „
Възнагражд. за лѣкаръ	400 „
Всичко.	53,800 лева.

Споредъ комисията сжщо. (Приема се.)

(Чете):

Варненска Реална Гимназия.

1 Директоръ	5,400 лева.
3 Първостепен. учит. по	4,560=13,680 „
5 Второстепенни „ „	3,600=18,000 „
3 Третестепенни „ „	3,000= 9,000 „
1 Учителъ за гимн. „ „	1,200= 1,200 „
Слуги	1,320 „
Възнаграждение за лѣкаръ	400 „
Всичко	50,200 лева.

Споредъ комисията сжщо. (Прнема се.)

(Чете:)

Софийска Дѣвическа Гимназия и Образцово Първоначално Училище.

1 Директоръ	4,560 лева.
-----------------------	-------------

1 Първост. учителъ	4560 лева
3 Второст. учители по	3600=10,800 „
5 Третост. „ „ по	3,000=15,000 „
3 Учители за обр учил. „	2,400=7,320. „
1 Писаръ	1,200=1,200. „
Слуги	1,800. „

Сичко споредъ проекта 45,240 л. споредъ комисията сжщо. (Приема се.)

(Чете:)

Търновска Дѣвическа Гимназия и Образцово Първоначално Училище.

1 Директоръ	4,560= 4,560 „
1 Първост. учит.	4,560= 4,560 „
3 Второст. учители по	3,600=10,800 „
5 Третост. „	3,000=15,000 „
3 Учители за обр. първон.уч.	2,400= 7,320 „
1 Писаръ	1,080= 1,080 „
Слуги	1,200 „

Тукъ Комисията е приложила 400 л. възнагражени за лѣкаръ, което е било пропуснато. Така щото споредъ проекта 44,520 л., а споредъ Комисията 44,920 л.

(Приема се споредъ Комисията.)

(Чете:)

Варненска Дѣвическа Гимназия.

1 Директоръ	4,560= 4,560 лева.
1 Първостепененъ учителъ .	4,560= 4,560 „
3 Второстепенни учители. .	3,600=10,800 „
2 Третостепенни „ . . .	3,000= 6,000 „
1 Писаръ.	1,080= 1,080 „
Слуги.	= 1,200 „
Възнаграждение за лѣкаръ.	400= 400 „

Сичко споредъ проекта и комисията 28600 (Приема се.)

(Чете:)

Шумненско Педагогическо Училище и Образцово първоначално училище.

1 Директоръ.	4,560= 4,560 лева.
2 Второстепенни учители .	3,600= 7,200 „
2 Третостепенни „ . . .	3,000= 6,000 „
1 Учителъ за църковно пѣние	4,000= 4,000 „
1 Учителъ за гимнастика. .	600= 600 „
3 Учители за образцовото училище.	2,400= 7,200 „

1 Писарь	1,080=	1,080 лева
Слуги	=	1,800 „
Възнаграждение за лѣкаръ	400=	400 „
Сячко споредъ проекта и комисията	32840	л.

(Приема се).

(Чете:)

Врачанско Педагогическо Училище и Образцово първоначално училище.

1 Директоръ	4,560=	4,560 лева.
2 Второстепенни учители .	3,600=	7,200 „
1 учителъ за гимнастика .	600=	600 „
3 Учители за образцовото училище	2,400=	7,200 „
Слуги	=	1,200 „
Възнаграждение за лѣкаръ .	400=	400 „
Сячко 21,600 лева споредъ проекта и комисията.		

(Приема се).

(Чете:)

Кюстендилско III кл. училище . . 16,360 лева

Батановски: Г-да представители! Виждате, че Кюстендилъ е едигъ отъ първитѣ градове. Тамъ съществуваше една гимназия, отворена още отъ Килза Дондукова. Но ланската година Нар. Събрание се произнесе не да се закрие, но да се замѣни съ третокласно училище. Голѣма спѣнка се направи на тия граждани, заради това, моля ако е възможно, пакъ да се отвори гимназия въ Кюстендилъ.

Списаревски: Азъ поддържамъ мнѣнието на г-на Батановски, защото този окръгъ като пограниченъ на Румелия и Македония, не ще бжде злѣ да има въ центра му една гимназия. Ако имаме въ Габрово Русчукъ и Ломъ реални гимназии, трѣбва да имаме и въ Кюстендилъ.

Яневъ: Споредъ мене се вижда излишно, защото София не е далече отъ Кюстендилъ повече отъ 10 часа и онѣзи които искатъ да учатъ децата си повече, могатъ да ги проведатъ тукъ. Зарадъ туй нека си остане пакъ трикласно.

Г. Геровъ: Споредъ менъ азъ ще поддържа предложението на г-на Батановски, защото е тамъ градина, и трѣбва да има тамъ такова реално училище.

Бобчевъ: Азъ ми се струва, че опазн година станаха доста прения върху този въпросъ, но трѣбаше сега г-нъ М-ръ на Просвѣщението да е тукъ и да ни каже, по коя причина се закри това училище.

М-ръ Цанковъ: Г-нъ Министръ на Просвѣще-

нието лани не е билъ тукъ, за да може да каже, защо се е затворило това училище. Вие трѣба по-добрѣ да знаете отъ него истинскитѣ причини защото сте били тука. Азъ се чудя много, какви ще бждатъ причинитѣ, за да се унищожи тая гимназия и чудя се много, какъ може да се унищожи, когато Кюстендилъ е центръ на Македония. Има толкозъ градове въ Македония, отъ които лѣщата дохождатъ въ Кюстендилъ да се учатъ, а пие за 20,000 лева унищожаваме това училище. Понеже нѣма тукъ г-на Министра на Просвѣщението, азъ би молилъ Нар. Събрание, щото намѣсто 16,000 лева да тури една сума, колкото за една гимназия и Министра на Просвѣщението послѣ да се распореди за отварянето.

Дуковъ: Азъ съмъ на мнѣнието на г-на Батановски, да се остави тая гимназия, защото мотивитѣ, които се искаха сж извѣстни. Едно нѣщо, което се каза за причинитѣ, азъ ги знамъ, но не щѣда говора за какво бѣха. За извѣстни причини закри се гимназията. За сега съмъ съгласенъ за напредъ да се отвори гимназията и да съществува, защото тамъ е по-центръ, отъ колкото всички други градове въ България, дѣто има гимназии. Желая, да се отпусне суммата.

Д-ръ Помяновъ: Азъ до колкото знамъ, г-да представители, по тоя въпросъ Кюстендилското население е подало едно прошение на Народното Събрание, и това прошение се намира въ рѣшитѣ на комисията за прошения, въ което прошение проси Нар. Събрание, да не постановява и да не прави законъ, щото това училище да бжде затворено, както по нѣкой законъ сега е станало. Но и да имаме г-да представители лани, или по-лани подобно постановление можемъ тѣзъ годна да развалимъ това нѣщо предъ видъ на пуждата, която ни диктува съществуването на едно подобно училище въ Кюстендилъ. Причинитѣ ви сж извѣстни г-да! Кюстендилъ е на границата на оная страна, която най-много стои въ заблуждение, и къмъ която ние всекога съ най-голѣма готовност сме били въ туй отношение. Вамъ е извѣстна страната г-да, и нѣма да ви я спомѣнувамъ. Ама ще кажатъ нѣкои, както и спомѣна единъ депутатъ, че Кюстендилъ не е далече отъ София. То не е така. Наистина отъ София до Кюстендилъ сж 10 или 14 часа, но работата е, че въ Кюстендилъ да се учи че-

ловѣкъ и въ София има голѣма разлика. Въ Кюстендилъ да живѣе едно дѣте да се учи или въ София, има въ материално отношение голѣма разлика и много по-голѣми сж разноска въ София, отъ колкото въ Кюстендилъ.

Въ бюджета-проекта е предвидено за Кюстендилъ едно третекласно училище. Като вземете предъ видъ, че разликата не ще е голѣма между разноска на това и онова училище, защото на едно Нар. Събр. да вотира нѣколко хиляди лева повече не е нѣщо много сжществено; като имате предъ видъ още и тѣзи нѣща, че Кюстендилъ е центрътъ на ония отъ Македония, които ние искаме въ всѣки случай да бждатъ развити; за да можемъ въ това отношение поне да помогнемъ, азъ мисли, че прошенето, което е подадено и за което ще моля г-на Докладчика да каже, мисли, че ще вземете това прошение предъ видъ, ще удволетворите просителитъ и ще поставите такава сума, каквато и за другитъ реални гимназии, и да минемъ по нататъкъ.

Бошнаковъ: Не едно прошение има подадено, но двѣ отъ Кюстендилското население. Молятъ Народ. Събрание, да благоволи да отпусне сума, за да се открие това заведение, което е сжществувало и на което ползата неможе да се откаже. За причинитъ на закриванieto му разнo се говори, но причинитъ за отварянieto му изново живо се исказаха отъ г-на Помянова. Азъ като докладчикъ на Комисията за прошения се съгласявамъ да се говори по тоя предметъ и сега да се докладва, защото има повече отъ 100 прошения, които биха се разгледали до сега, ако завчера небѣха станали нѣкакви неприятности. Азъ съмъ на мнѣние, да се открие тая гимназия, както е била. (Гласове: Прето!)

Батановски: Ланската година не е никакъ ставало постановление относително тази гимназия, само се произнесе Събранието да се обърне на трикласно; но отъ тогава насамъ се видѣ, какви спянки ще ставатъ и появиха се оплаквания. Толкозъ ученици отъ Македония си отидоха въ Турско, които неможаха да се поддържатъ въ другитъ градове. Азъ моли да сжществува гимназията, както до сега.

Шивачовъ: Сичкитъ тия мотиви, които благоволи да ни искаже г-нъ Д-ръ Помяновъ, сичкитъ тѣзи мотиви комисията ги е имала предъ видъ и вѣрвамъ, че съ сжщитъ чувства се е въодушевявала; но

г-нъ д-ръ Помяновъ може би незнае и други нѣща, които се касаятъ до този въпросъ и ако да ги знаеше, щѣше да се съгласи, щото това заведение да си остане и за напредъ трикласно училище. Ако е само да правимъ угода на Ивана и Драгана, то е друго нѣщо. (Гласове: не, не!) И азъ ще предложа и въ Троянъ да има гимназия. Но нѣма никакви мотиви, които да ни удостовѣритъ, че трѣба да се възобнови Кюстендилската реална гимназия и вѣрвамъ че г-нъ Анневъ ще потвърди, че нѣма никакви мотиви, за възобновлението на тая гимназия. Заради това моля Народното Събрание да се произнесе, както и самото Министерство се съгласи, че трѣба да си остане трикласно училище.

М-ръ Цанковъ: Г-нъ Шивачовъ сѣкога обича да казва противното на онова, което кажатъ другитъ. Той каза, че г-нъ Помяновъ нема въ мотиви; ами какви сж мотивитъ, да има гимназии въ Ломъ, Варна и въ другитъ мѣста? Чюдно нѣщо е да се говори за такива нѣща. Азъ ще му кажа, че мотивитъ за сжществование гимназия въ Кюстендилъ сж по-голѣми, отъ колкото за Русчукъ и Ломъ, защото Кюстендилъ е едно мѣсто, дѣто могатъ да се събиратъ дѣцата не само отъ Кюстендилската околия, ами и отъ Самоковската, Радомирската, Изворската и Трънската могатъ да си пращатъ дѣцата въ Кюстендилъ а не въ София; защото на всички мѣста столицитъ сж развратни и всѣки се пази да си праща дѣтето въ столицата. Тѣй щото, като има гимназия въ Кюстендилъ, тамъ ще ходятъ децата отъ сичкитъ околни околии, защото освѣнъ както каза г-нъ Помяновъ, че тамъ е по-евтено за живѣние, но родителитъ ще бждатъ по-сигурни, защото ще знаатъ че дѣцата имъ нема да се развратятъ. Заради туй, приемете, да се отвори тамъ гимназия. (Ржкоплескание)

Д-ръ Цачевъ: Чухъ нѣкои отъ г-да представителитъ за голѣмо мое съжаление, че народнитъ представители онази година, когато сж се произнесли да се унищожи реалната гимназия въ Кюстендилъ, не сж знаели, за какво сж се произнесли. Знаели сж г-да знаели, и сж имали основни и уважителни причини за затварянieto ѝ. Азъ се боя да не би пакъ нѣкои да мя нарече чорбаџия, но ще си искажа мисълта, за да се тури въ протоколътъ.

Ние мислимъ само за гимназия, а немислимъ какво ще направимъ съ това; нито помислюваме да отво-

римъ нѣколко технически завѣдения. Все гимназии, все гимназии! Азъ съмъ увѣренъ, че въ Кюстендилъ нѣма нужда за такъва гимназия. (Батановски незнаешъ ти!) Това мож да докажа съ статистика на ржката си. За жалость г-нъ М-ръ на Просвѣщеніето не съществува. . . . (Смѣхъ. Гласове: какъ да не съществува?) Не съществува тукъ. Съ статистика въ ржцетѣ си щѣхъ да докажа, че тамъ нѣма ученици нито за два класса, които искате да прибавите. Колко ученици има? И да видимъ трѣба ли за 10 или 15 ученици да се отвори гимназия за луксусъ въ всѣки градъ. Когато е така, какъ Кюстендилъ не се задоволява съ третокласно училище, за което правителството харчи 16000 лева, когато другитѣ традиции оставени на сами себѣ харчатъ по 20 хил. лева като напр.: Раховица Лѣсковецъ, Дръново, които харчатъ по 20000 лева отъ само себѣ си и неискатъ гимназии отъ правителството; а тукъ дѣто правителството харчи 16000 лева не сж благодарни а искатъ повече. Тогава трѣба да бждемъ справедливи и да отворимъ на всѣкадѣ гимназии. (Гласове: ще отворимъ!) Азъ не съмъ противенъ, но искамъ да отблъсна всѣко нападение къмъ г-да представителитѣ, че лани несъзнателно сж се произнесли. Съзнателно и твърдѣ съзнателно сж се произнесли, че у насъ толкова гимназии сж много и трѣба да се намалятъ и замѣстятъ съ тѣхнически училища, защото иначе ще направимъ пролетариятъ, да дохождатъ тукъ всѣки пѣтъ 2—300 души да търсятъ служби, когато намъ ни трѣбать хора, които съ пота си да живѣятъ и да нѣматъ нужда да се отнасятъ къмъ одного и друго.

Трѣба да се научатъ нашитѣ хора на художества, трѣба да имаи желѣзари, овчари, да въдятъ кози и тогава само ще постигнатъ цѣлта. А] ако отваряме само гимназии, тогава ще имаи само писари по канцелариятъ. За това съмъ противъ всѣко уголѣмиване на гимназиитѣ.

М-ръ Цанковъ: Азъ до нейдѣ намирамъ право на г-на Д-ра Пачева дѣто говори, и азъ предлагамъ на Нар. Събрание нека прпеме сумма 50.000 фр. за една гимназия колкото трѣба, защото 1-и Мелловъ, М-ръ на Просвѣщеніето, устно ми е говорилъ единъ пѣтъ, че тамъ трѣба да направимъ едно таква училище, което да помогне на занаятитѣ. Нека вотира Нар. Събрание тая сумма, но да остави М-ра

на Просвѣщеніето да види, какво училище да отвори: да ли реална гимназия, класическа гимназия или едно повисоко техническо училище.

(Подпредсѣдателъ **Ив. Симеоновъ** заема предсѣдателското мѣсто).

Грековъ: Г-да представители! И азъ искамъ да кажа нѣколко думи по тозъ въпросъ. Каза се тукъ, че Нар. Събрание не е знаало миналата година, защо е намалило классоветѣ. Не е истина. Тука станаха разисквания и мисльта, която имаше Нар. Събрание бѣше, да се направи тамъ едно училище за градинарство и лозарство, и ние очаквахме, щото въ тазъгодишния бюджетъ да се тури една сумма за отварянието на едно подобно училище. (Гласове: турена е!) Ето, че сега работата излѣзе на яве. Излѣзе, че въ бюджета на М-вото на Общитѣ Сгради е предвидена сумма за отваряние училище градинарско-лозарско.

Наистина, думитѣ които искаха г-нъ Д-ръ Пачевъ заслужватъ вниманието на Нар. Събрание и особено вниманието на нашето правителство. Този въпросъ, съгласенъ съмъ, че не ще можемъ да го разискаме и рѣшимъ сега, защото трѣба и повече врѣме и чловѣтъ трѣба да се приготви за такова разисквание. Но изобщо трѣба да приемемъ едно нѣщо: за образованието, което даваме на народа, трѣба да има и една практическа страна и азъ много пхти съмъ се питалъ: всичкитѣ ученици, когато ще излѣзатъ отъ гимназитѣ и реалкитѣ и които ще знаятъ нѣщо отъ химия и физика и словесностъ, въ практический животъ, какво ще си послужатъ съ тия знания? Защото глѣдаме най септѣ, че сичкитѣ младежи искатъ да станатъ ученици въ гимназиитѣ, като получатъ стипендии и слѣдъ като свършатъ или отиватъ въ странство пакъ съ стипендии или търсятъ да станатъ чиновници. Сега, когато числото на чиновниците се увеличава и когато за едно мѣсто има 10 души кандидати, които го искатъ и претендиратъ, питамъ тогава какво ще правимъ? Зарадъ туй, врѣме е да се помисли, щото да се даде на нѣкои отъ тия училища, вече сега едно направление по практическо, та да излизатъ отъ тия училища хора, които да можтъ да си печалятъ хлѣба, безъ да чакатъ да имъ дава правителството служба. И не само да печалятъ хлѣба си, но да подигнатъ мѣстната народна промишленостъ и производи-

телността на страната. Защото най-сетне разумява се, че до гдѣто не дадемъ на училищата си практическо направление, ние ще имаме хора научени, но неще имаме нито добри орачи, нито добри лозари, нито добри скотовѣдци, защото у насъ това, което обогатява държавата, което обогатява народа, ще остане въ застои и нѣма да се подобри това, което уголѣмява богатството. А учението е именно едно срѣдство, за да се въздига челоуѣкъ и душевно и материално, и затова Нар. Събрание имаше предъ видъ да даде такова пазначение на Кюстендилското училище. Въ Кюстендилъ естествено градинитѣ и лозята сж развити. Кюстендилъ снабдява цѣла София и околността ѝ съ плодетѣ си и казватъ даже, че едно врѣме, самитѣ Султани отъ Цариградъ сж проваждали своитѣ хора, да имъ донасятъ круши чакъ стъ Кюстендилъ въ Цариградъ. Като се имаше предъ видъ естественното положение на това мѣсто и като се имаше предъ видъ, че лозарството може да се развие твърдѣ лѣсно, затова миналата година се предложи да се обърне реалната гимназия въ третокласно училище, и освѣнъ това, да се отвори единъ курсъ, въ който да се учатъ хората, какъ се саятъ дървета, какъ се прави вино и т. н. т.

Азъ искахъ да кажа тѣзи думи не, че имамъ нѣщо противъ откриванieto на реалката или друго нѣщо, но за да кажа, че миналата година, когато представителитѣ рѣшиха това нѣщо, имаха туй предъ видъ, и Нар. Събрание преди да рѣши туй нѣщо, трѣба да има предъ видъ, че и днесъ още по бюджета на Министерството на Общитѣ Сгради е предвидена една сума за откриванieto на едно винарско лозарско и градинарско училище при тѣзи три класса. Тѣзи три класса пакъ ще ги има и отъ тѣзи три класса ученицитѣ ще минуватъ въ курсѣтъ на винарството и градинарството. А едни ученици, който искатъ за да слѣдватъ и свършатъ курсѣтъ на гимназия или реалка, могатъ да дохождатъ тукъ въ София, която не е далече отъ Кюстендилъ повече отъ 14 или 13 часа.

Признавамъ незгодитѣ на столицата относително живѣнието на ученицитѣ, но при това трѣба да признаемъ, че има и нѣкои ползи, защото въ една столица а въ особености, като се има предъ видъ, че нашия градъ София, столицата на Княжеството отъ сега нататѣкъ ще се развие още по-вече и че ще

има тукъ и музей и други нѣкой любопитни нѣща, може да има театръ или недѣлни курсове и библиотеки, то при незгодитѣ, които има отъ деморализацията, която сжществува и трѣба да сжществува въ всѣко мѣсто, дѣто има голѣма агломерация отъ хора, нима отъ друга страна удобства, които не могатъ да се намѣрятъ въ Кюстендилъ. Единъ ученикъ, който иска и да работи и когото умѣтъ не е на лудинитѣ, той въ София може да се изучи по-добрѣ, отъ колкото въ Кюстендилъ.

Зарадъ туй нѣмамъ нищо противъ, ако Нар. Събрание гласува за отварянieto на Гимназията тамъ, но казахъ тѣзи думи, само да напомня на Нар. Събрание, каква е била цѣльта на представителитѣ, когато миналата година гласува отъ 7 класса да останатъ три класса.

Анневъ: Въ допълнение думитѣ на г-на Грекова ще кажа, че въ ланската сесия Нар. Събрание разпска и обсъди тозъ въпросъ много добрѣ. Именно Нар. Събрание намѣри за нужно да се оставятъ само три класса и да се приготви работа за отварянieto на едно винарско училище, което е предвидено сега въ Министерството на общитѣ Сгради. Зарадъ туй, пакъ трѣба да го оставимъ трикласно училище, защото и така ще бжде съвършено удовлетворена нуждата на страната. Освѣнъ това трѣба да имаме предъ видъ, г-да представители, че е справедливо да отваряме реални гимназии и классически, но трѣба да не забравяме, че классическото образование трѣба да отива паралелно съ практическото. Ние имаме доста гимназии и реалки, трѣба постепенно да отваряме занаятчийски и технически училища.

Председателъ: Давамъ за 10 минути отдиохъ и послѣ ще продължаваме бюджета на Просвѣщението.

(Послѣ распуска.)

Председателъ: Засѣданieto се открива на ново.

Д. Попповъ: Отказвамъ се.

Шивачовъ: Нѣмамъ какво да говоря, понеже Нар. Събрание се разясни и нѣма нужда да повторявамъ мотивитѣ, понеже, се каза, че ще има занаятчийско училище т. е. винарско училище за доброто работение на вината, лозята и градинитѣ. За това мисли, че ще се съгласи г-нъ Батановски, да остане трикласно училище.

Батановски: Г-нъ Д-ръ Цачевъ каза по-напредъ,

че Кюстендилъ билъ малъкъ градъ и нѣмало ученици. Трѣба да знае г-нъ Цачевъ, че Кюстендилъ е единъ отъ по-първитѣ градове въ България, защото въ околията му живѣять 160,000 души. Азъ мисля, че Князь Дондуковъ разбираше повече отъ колкото г-на Цачева, като е отворилъ тамъ гимназия. Лани г-да я затворихме, и съ това направихме голѣма спѣнка. Моля Нар. Събрание, да отпусне една сума и да остави това на благоусмотрението на Министерството.

М-ръ Икономовъ: Ми се струва, че трѣба повече възможностъ да се даде на Кюстендилскитѣ жители да живѣять, отъ колкото да имъ се даде едно голо безплодно образование. Министерството на Общитѣ Сгради, водимо отъ тѣзи съображения, предвидело е 60,000 лева за откриване на това училище, и моля Нар. Събрание да се покаже тѣй щедро, както се е показвало въ други нѣкои случаи и да приеме тази сума. (Гласове: Съгласно).

Д-ръ Помяновъ: Оттеглямъ си думата.

Председателъ: Полагамъ на гласуване. Който приема да се отпуснатъ за Кюстендилското трикласно училище 16,360 лева, да си дигне ржката. (Вишегласие). Колкото за суммата, която трѣба да се отпусне за винарското училище, както видѣхте е въ бюджета на Министерството на Общитѣ Сгради и когато ще се разиска тоя бюджетъ, ще дойде на редъ.

Докладч. Анневъ: (чете): Спорѣдъ проекта и комисията:

Царибродско III класно училище.

1 Директоръ . .	4560=4560	15360=15,360
2 Второстеп. учит.	3600=7200	
1 Третостеп. учит.	3000=3000	
Слуга	= 600	

(Приема се).

Силистренско III класно училище.

1 Директоръ . .	4560=4560	15760=15760
2 Второстеп. учит.	3600=7200	
1 Третостеп. учит.	3000=3000	
Слуга	= 600	
Възнагражд. за лѣкаръ	400=400	

(Приема се).

Свищовско Търговско училище.

Отъ 1 септемврий до 31 Декемврий 1884 година.

За 4 мѣсеци:

1 Директоръ . .	5400=1800	5,920
1 Първостеп. учит.	4560=1520	
2 Второстеп. учит.	3600=2400	
Слуга	= 200	

(Приема се).

Самоковско Духовно училище.

1 Ректоръ . . .	5460=5460	20,820
1 Първостеп. учит.	4560=4560	
2 Второстеп. учит.	3600=7200	
1 Третостеп. учит.	3000=3000	
Слуга	= 600	

Тукъ комисията е направила слѣдующитѣ изменения: турила е платата на Ректора 4560 л., когато го уравнива съ директоритѣ на II разреднитѣ училища, тѣй като и това училище е II разредъ. Послѣ първостепенния учителъ се угасява и на мѣсто двамъ II степенити, сж турнати трима III стѣн. по 3,600 лева, а другото си остава както си е въ проекта. Спорѣдъ комисията възлиза цѣлата сума на 18.960 лева.

Прѣдседателъ: Който приема да се отпуснатъ за подържане на Самоковското духовно училище 18.960 лева, споредъ прѣдложението на комисията, да си дигне ржката. (Вишегласие).

Доклад. Анневъ (чете): За отваряние техническо училище 100.000 л. учители за непрѣдвидени паралелни класове и учители волнонаемни при държав. училища 16.000 л. Комисията е угасила съ съгласието на М-ра тѣзи 100.000 лева, така щото споредъ комисията оставатъ само послѣднитѣ 16.000 л.

Д-ръ Цачевъ: Азъ ще помѣли г-на Доклад. да има добрината да разясни: „учители за непредвидени паралелни класове и учители волнонаемни при държав. училища“, какво ще каже.

Доклад. Анневъ: Г-нъ Д-ръ Цачевъ ако прочете още единъ пѣтъ нѣ съ по-голѣмо внимание, нѣма да иска обяснение, защото тукъ се казва: „учители за паралелни класове волнонаемни при държав. училища.“ (Смѣхъ).

Д-ръ Цачевъ: Колкото за втората алинея я разбирамъ, а за волнонаемни, не разбирамъ.

Шивачовъ: Азъ мисля, че г. Цачевъ не е излѣзълъ отъ друго мѣсто, освѣнъ отъ школа. Той трѣба да знае, какво ще каже паралелни класове. Паралелни класове ще каже: когато има много ученици и

не могат да се съберат въ една стая, а се разреджат въ няколко стаи. Това е то.

Доклад. Аннелъ: Разбира се, че почти въ всичките държавни училища има паралелни класове, и освен това често учителското тѣло, което е прѣдвидено за извѣстна правителствена гимназия може да не стига за едно врѣме. Слѣдователно изнеква се единъ учителъ врѣменно да прѣподава тамъ. Азъ не знамъ какъ г. Цачевъ като знае да чете, защо иска обяснение.

М-ръ Цанковъ: Волнонаемни учители мисля г. Цачевъ трѣба да ги знае твърдѣ добрѣ. Има чужди азици, има рисование, даже и гимнастика и т. п. т., за това трѣба учители и тѣ сж все волнонаемни.

Шивачовъ: Да ме извини г. Цанковъ, азъ разбрахъ какво ще каже паралелни учители и волнонаемни. Но вѣроятно г. Цачевъ се бои да неби нѣкои чиновникъ, който има особена служба да бжде сжщеврѣменно и учителъ на гимназия и да получава особена заплата. Но колкото за суммата за техническото училище, понеже по напредъ исказахме, че жалаемъ да имаме такова училище, за това може комисията да разясни, какво ще се прѣподава въ това училище, и защо комисията го е угасила.

Докладч. Анневъ: Когато комисията разгледваше суммата за това училище, самиятъ М-ръ не можа да даде удовлетворителни разяснения, а само каза, че за сега тази сума може да се угаси. И когато самия М-ръ каза, че за сега е излишена тази сума, комисията я угаси.

Д-ръ Цачевъ: Ако зехъ дума да попитамъ, какво значи „волнонаемни“ учители при държав. училища, то не бѣше отъ незнание. Причината, която мя подбуди, г-да, е тази, че тукъ може да има нѣкои частни хора, които зиматъ да прѣподаватъ по 2—3 часа въ недѣля и на тѣхъ се плаща. За това трѣба да се каже тѣй, а не учители волнонаемни при държав. училища. Тукъ ние предвидохме за всѣка една наука и всѣка гимназия нужното число учители. Ако има още нужда за паралелни, ще предвидимъ. А тукъ да се казва: „учители волнонаемни“, безъ да имъ се означаватъ имената на тия, които сж чиновници, които ще преподаватъ по 2—3 часа на недѣлята и да имъ се плаща на тѣхъ, това не приемаме. Азъ би казвалъ да се тури: „Учители за непредвидени паралелни класове“ и повече нищо.

Анневъ: Да дамъ на г. Цачева единъ понагледенъ примѣръ. Въ Свищовското търговско училище н. пр. ще има хора които да даватъ лекции, но не искатъ да бждатъ чиновници на правителството, защото може да иматъ предъ видъ за напредъ да си полагатъ кандидатурата да бждатъ избрани за народни прѣдставители. Ако е волнонаеменъ учителъ, може няколко мѣсеци да прѣподава, догдѣ се намѣратъ други, безъ да бжде чиновникъ; най сѣтнѣ М-рството е намерило, че ще сж нужни такива учители, и за това е прѣдвидена такава плата. После, както каза и г. М-ръ Цанковъ, има и такива прѣдмѣти, за които трѣба специалисти. М-рството на Просвѣщението или Директора ще наема такива учители, които само за единъ или два мѣсеци сж нужни да прѣподаватъ тази специална наука, и после се уволняватъ.

Д-ръ Цачевъ: Азъ пакъ настоявамъ да се измѣнатъ тѣзи думи и да се каже „За учители, които преподаватъ частно“.

Прѣдсѣдателъ: Азъ моля, ако има нѣщо ново да кажете г. Цачевъ! —

Г. Геровъ: Да формулира г. Цачевъ своето прѣдложение.

Д-ръ Цачевъ: Ако нѣма предвиденъ такъвъ учителъ, тогава ще се плати отъ тѣзи сумми, които сж предвидени тукъ. Слѣдователно тази сума да се остави само за непредвиденитѣ и да се каже: 100,000 лева само, а не и 16,000 лева.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема Ив. Симеонова).

Грековъ: Г-да прѣдставители? Азъ мисля, че съ това настоявание на г-на Д-ръ Цачева ще се даде крива интерпретация било между прѣдставителѣ, било между публиката за това нѣщо, и да мислятъ, че тази сума се отпуска да се фаворизиратъ нѣкой хора. Това не е тѣй. Г-нъ Д-ръ Цачевъ каза, че има щатни учители; има; но има ли за всичките прѣдмѣти, които сж предвидѣни? Да покаже г-нъ Д-ръ Цачевъ, че за Законъ Божий, за математика, рисование, за политическа икономия, било за антропология или за гигиена. Тѣзи нѣща ги нѣма; има предвидено едно число учители, на които сж раздадени нѣкои отъ тѣзи прѣдмѣти. Питамъ н. пр. ако не се наеме нито единъ отъ учителѣ да прѣподава политическа икономия, защо да не може М-ра да даде на другъ човѣкъ, който се занимава по-вече съ тази наука,

да прѣподава по 1 часъ политическа икономия? И ако не е предвидена сума отъ какво ще му се даде възнаграждение? А той е бияхъ чиновникъ или какъвто и да е, той дава единъ грудъ, за който трѣба да му се плати. За това не се фаворизира никой съ туй нѣщо, но се улеснява работата. Защото въ едно училище може да нѣма учители, които да преподаватъ пазвѣстни прѣдмѣти, както игиена или политическа икономия. Игиената ще преподава единъ докторъ. Сега доктора можемъ ли да го накараме да прѣподава безъ пари? Трѣба ли да предвидимъ особенъ учителъ за игиената и да му плащамъ 4,000 лева? А тѣй както е сега поставено, може на единъ докторъ да се плаща 50—60 лева на м-ць, да преподава по единъ или два урока въ недѣлгата по игиената. Ето какво се наричатъ волнонаемни учители. Г-нъ Д-ръ Цачевъ се лъже много, като мисли, че сме предвидѣли за всичкитѣ прѣдмѣти учители. Азъ ще му кажа, че не сме, и трѣба да се тури тази сума тукъ. (Гласовъ: Съгласно).

Д-ръ Цачевъ: Азъ виждамъ, че г-нъ Грековъ ладе криво тълкувание на моитѣ думи. (Веселостъ). Азъ не казахъ, че не трѣба суммата, но напротивъ даже съмъ за това да се каже, да се даде на онѣзи учители, които сж щатни, да прѣподаватъ тѣзи прѣдмѣти по 2 или 3 часа въ недѣлата. Може да се каже: за онѣзи, които преподаватъ по 2—3 часа въ недѣлата и които не фигуриратъ въ щата. Азъ го казахъ туй, протоколитѣ сж тукъ и може да се види. (Гласове: Исчерпано е!).

Предсѣдателъ: Който приема да се исхвърлятъ тѣзи 100,000 лева, който сж предвидени за техническото училище, да си дигнатъ ржката. (Вишегласие). Който приема да се отпустнатъ 16,000 лева за учителитѣ въ паралелнитѣ классове и волнонаемни учители при държав. училища да си дигне ржката. (Вишегласие).

Доклад. Анневъ: (Четѣ):

Вѣщественни расходи.

	Обща сума
Наемъ здания	10,000=10,000
Писменни принадлежности, телеграмми, отопление, освѣтление и снабдяване училищата съ списъци и др. печатни нѣща.	26,000 = 26,000
Купување и репарация мобили	

и обдържание зданията и сбир-

китѣ	14,000
Купување учебни пособия	20,000

Всичко по проекта и комисията 70,000

Д-ръ Цачевъ: Тукъ има една сума отъ 26,000 лева относително до печатани нѣща. Ние знаемъ г-да, че имамъ държавна печатница и ще бжде много по-полѣзно и по-голѣма икономия ще направимъ, ако всичкитѣ тѣзи сумми, които сж предвидени въ бюджета относително печатани нѣща да ги съберемъ на едно мѣсто и да ги отдадемъ на М-ството на Просвѣщеннето, за да се тури единъ контролъ на държавната печатница. Може да се направи единъ малтък регламентъ за държ. печатница отъ 5—10 члена, щото отъ сега нататкъ ти да не експедиранито приема поръчки. Щомъ едно М-ство има нужда да напечата тевтери или друго, ще прати на М-вото на Просвѣщението, отъ което зависи държавната печатница, то ще одобри това и ще прати на държавната печатница. И по този начинъ тази печатница нѣма да приема чужди работи и ще може да удовлетворява нуждитѣ на държавата. За това не би било злѣ да се събератъ всичкитѣ сумми за печатание на държавни нѣща и да се отдадѣтъ на М-ството на Просвѣщението. Това е моето мнѣние.

Докладч. Анневъ: Азъ мисля, сега да не губимъ врѣме, и когато дойдемъ до държ. печатница, ще говоримъ за нея. Всичката сума възлиза споредъ проекта и комисията на 70,000 лева.

Шивачовъ: Г-нъ д-ръ Цачевъ пожела, щото суммата, която се отпуща за напечатвание правителствени нѣща, и която се изважда отъ единъ джобъ и туря въ другия, което нѣма смисълъ, да се не отпуща, а да се постанови, щото всичкитѣ правителствени нѣща да се печататъ въ държавната печатница, която се издържава съ правителствени пари. И когато има нужда правителството за печатани нѣща, да ги праща въ държавната печатница, безъ да дава нѣкакви пари.

Докладч. Анневъ: Тогава трѣба да се направи сжщо и съ пощенскитѣ пакети и телеграммитѣ. Но ако би всичката сума да се събере на едно мѣсто, тогава неже може да има никакъвъ контролъ. Трѣба да си остане, както го е приела комисията.

М-ръ Икономовъ: До колкото зная струва ми се, че не само отчетността по бюджета не позволява

да се смѣсватъ приходитѣ и расходитѣ отъ типографията съ доходитѣ на другитѣ министерства; но има още и друго нѣщо, което запрѣщава това да направимъ. Ние трѣба да знаемъ, какво докарва държав. печатница. Недавно по-големата частъ отъ г-да представителитѣ бѣха въ недоумѣние, да ли трѣба да се държи тази печатница или не. За да можемъ да знаемъ, да ли докарва нѣщо полза на държавата или не, трѣба нѣйната отчетностъ да бѣде съвършено отдѣлна, трѣба тя да вписва онова, което пада отъ другитѣ учреждения и М-ства като приходъ, а онова което харчи, да се брои като расходъ, за да може единъ денъ да се сѣди нейната полѣзностъ.

Предсѣдателъ: Полагамъ на гласуване вѣщественнитѣ расходи, които възлизатъ споредъ проекта и комисията на 70,000 лева, и който приема, да си дигне ржката. (Вишегласие).

Докладч. Анневъ (чете): Глава III.

Държавни пансионни. Лични съставъ на пансионитѣ. Пансионъ при Софийската дѣвическа гимназия.

1 Надзирателка	2,400
1 Наставница	2,000
Възнаграждение за лѣкаръ	840
Икономъ и слуги	4,000

Всичко 9,240 л.

Д-ръ Цачевъ: Азъ ще помоля г-на докладчика да ми каже, при другитѣ учебни завѣдения турихме по 400 лева за възнаграждение на лѣкаръ, и защо тукъ сж турнати 840 лева?

Докл. Анневъ: За това, защото това е пансионъ и живѣятъ тамъ постоянно ученичкитѣ, и се предполага д-ра по често да ги посѣщава, а другитѣ сж само училища безъ пансионни при тѣхъ.

Предсѣдателъ: Който приеме да се отпусне за пансиона при Софийската дѣвическа гимназия, 9240 лева, да си дигне ржката. (Вишегласие)

Докладч. Анневъ (чете): Пансионъ при Търновската дѣвическа гимназия

Надзирателство	600 лева.
Писаръ	1,200 „
Възнаграждение за лѣкаръ	600 „
Икономъ и слуги	2,200 „
По проекта и комисията всичко . .	4,600 л.

Предсѣдателъ: Който приема да се отпуснатъ за съдържание пансиона при Търновската дѣвическа гимназия 4,600 лева, да си дигне ржката. (Вишегласие).

Т. Яневъ: Тука глѣдамъ, че въ пансиона има писаръ, и въ гимназията тоже. Азъ мисля, че 2-ма писари сж излишни.

Докл. Анневъ: Това се мина.

Пансионъ при Царибродското III кл. училище.

1 Писаръ 800 лева, възнаграждение за лѣкаръ 800 л. слуги 1200 л, всичко 2800 лева споредъ проекта и комисията.

Д-ръ Цачевъ: За Търновския пансионъ минахме за лѣкаръ 600 л. тука въ Царибродъ е турено 800 лева. Азъ мисля, че негрѣбова да се даватъ тѣзи възнаграждения, когато въ бюджета на М-ство на Вжтрѣшнитѣ работи ще предвидимъ 57 околийски лѣкари съ плати по 4200 лева, защо да се дава на тѣхъ особено възнаграждение отъ 800 л. Онова училище е на околията, и околийскитѣ лѣкари трѣба да свърши тая работа.

Докладч. Анневъ: Това е още въпросъ, да ли ще имаме 57 околийски лѣкари. М-ство ги е превидѣло, но ако не сж нуждни, ще останатъ тѣзи сумми като икономия.

Предс. Тука е 800 л., и горѣ е 600 л. защото въ Царибродъ нѣма докторъ, и докторъ ходи отъ Търнъ или отъ Пиротъ; за туй се плаща по скжпо. Азъ за този въпросъ се научихъ, когато бѣхъ случайно въ М-ство на Просвѣщението, и се подигна този въпросъ. Имено това е, че нѣма докторъ въ Царибродъ. Сега ако ще има околийскитѣ докторъ, тогава трѣба да му се плаща по малко 800 лева, които ще получава отъ тази статия. Полагамъ на гласуване: Приема ли Нар. Събрание за пансиона при Царибродското III кл. училище 2800 лева. (Приема се).

Докл.: Пансионъ при Петропавловската духовна семинария. Възнаграждение за лѣкаръ 840 лева, економъ и слуги 2700 л. Всичко споредъ бюджета и комисия 3540 л. (Приема се).

Вѣщественни расходи.

Наемъ здания 6000 л.; Пансионски принадлежности, освѣтлинни и отопление 5000 л.; купуване и репарация мобили и обдържане помѣщенията 600 л. постиянни, и 400 л. временни = 1000 лева. Всичко споредъ проекта и комисията 12000 лева. (Приема се).

Глава IV. Стипендии при държавнитѣ училища въ княжеството: 435 стипендии 208,800 л.; премѣства-

ние стипендианти отъ едно училище въ друго и снабдяване бѣдни ученици съ книги: 1000 лъва; всичко 209,800 лъва. Но тука комисията се съгласи съ г-на Министрана Просвѣщеніето, щото тия стипендии да ся ограничатъ именно тъй: всичкитѣ ученици които съ постъпили миналата година, да се подържатъ до IV класъ, и да се недопѣлняватъ; а ония които съ заминали IV класъ, да се подържатъ, догдѣто ще свършатъ. Това стана съ съгласие на г-на М-ра и на цѣлата комисия.

Предс.: Полагамъ на гласуване глава IV и моля г-да представителитѣ, който приематъ да са отпуснатъ по глава IV за стипендии при държавнитѣ училища въ Княжеството 209,800 лъва, да си дигнатъ ржката. (Болшинство) Прието.

Докл.: Моля, да се даде тоже на гласуване, което се постанови отъ комисията, и за което г-нъ Министръ се съгласи.

М-ръ Икономовъ: Азъ искамъ да забѣлѣжа това, че тъй както го каза г-нъ докладчикъ на комисията, е нѣкакъ тъмно; защо да се даватъ стипендии до единъ срокъ, и послѣ да се премѣсатъ, това е неудобно; дава се стипендия на ученици, и съ това и надежда, че ще могатъ да свършатъ своето образование, а послѣ да имъ се прекъсне ученіето като имъ се отиеме тая помощъ, това не е умѣстно. Едно нѣщо може Нар. Събрание ако желае, да направи: намѣсго 435 стипендии които сж тая година, че трѣба да се намалатъ постепенно на 350 или на 300; Но отведнажъ да се незапрещаватъ, а количеството да се съкращава постепенно. Ако ще приемемъ този срокъ които предлага комисията, то ще бѣде обидно за ученицитѣ. Лошо е да се земе единъ ученикъ, да се въспита до IV класъ, и послѣ да му кажемъ, да си иде.

Докладч.: Комисията като разглѣда бюджета, се съгласи съ г-на М-ра на просвѣщеніето, да се постъпи тъй: ученици които сж постъпили въ 1 или 2 класъ тая или минала година, когаго щѣ свършатъ IV класъ, престава и стипендията имъ, но тѣ ще иматъ достаточное образование; ако щѣтъ, могатъ да продължаватъ, но на свои разходи; ако нещѣтъ, тѣ сж доста приготвени да постъпятъ въ практическия животъ.

А които сж вече въ V класъ, на тѣхъ да се отпускатъ стипендии, до дѣто ще свършатъ послѣдний

класъ. По този начинъ ще се съкрататъ стипендитѣ, и нови да се не слѣдватъ за напредъ за сръднитѣ училища, а само за вънъ да се даватъ, за висше образование; но и тамъ числото да бѣде определѣно: колко и по коя наука да се отпускатъ; така щото да се тури единъ редъ за тѣзи стипендии.

М-ръ Икономовъ: Даже тъй погледнато на работата, както го прави комисията и въ съгласие съ г-на М-ра на просвѣщеніето, вижда ми се, че не е полѣзно за страната. Ученици отъ IV. класъ сж записани — недописани, учени — недоучени. Да се залови за занаята не може, учителъ не може да стане, и кариера нѣма за него.

Подобрѣ е да искаратъ учението си, и да станатъ поучени, за да могатъ да бѣдѣтъ полѣзни на обществото или съвсѣмъ да не се даватъ на много стипендии, за да не дойдѣтъ до това състояние, че ученъ — недоученъ, и не може да бѣде полѣзенъ, а безполѣзенъ за обществото.

Д-ръ Цачевъ: Този въпросъ можеше по добръ да се рѣши, ако бѣше се изпълнило запитванието на г-на Лазара Дукова, който искаше списъза на всичкитѣ стипендианти. Искаме да знаеме, дали тѣзи 435 стипендии сж дадени, или сж предвидени за допълнение; дали съществува това число на стипендианти? (М-ръ Цанковъ: съществува!) Щомъ сж дадени тѣзи 435 стипендии, то негрѣбва да се отпуснатъ нови стипендии, а трѣба да се прекратяватъ постепенно; така ще се намали всѣка година извѣстно число на стипендианти. Азъ се съгласявамъ съ г-на Икономова, щото всѣка година да се прекратяватъ, като не се попълнява числото отъ ония, които сж свършили.

М-ръ Цанковъ: Показаното число сега съществува, и ний сме говорили въ М-ский Съвѣтъ, че нѣма да се зематъ нови, а да се дадѣтъ стипендии само на опѣзи, на които сж дадени вече отъ правителството съ указъ. А колкото ще свършатъ, нѣма да се превеждатъ на други; но до година ще видиме и ще предложимъ на Нар. Събрание, че тѣзи стипендии да се даватъ за ония, които се учатъ за селскитѣ учители. То ще стане до година; тая година нови стипендии нѣма да се даватъ, а само на опѣзи, за които вече има указъ.

Предсѣдатель: Нар. Събрание нѣможеше друго да направи, о свѣнъ да изрази едно желание, да се

съкратятъ стипендии, и да се съкращаватъ постепенно, догдѣто да се унищожатъ. Но не вѣрвамъ, че ще стане това да се унищожатъ съвсѣмъ; защото щомъ има хора които сж направили голѣма услуга на страната, и семейства на които като сж останали бѣдни, трѣба да имъ се спомогне. Но може да изразимъ желанието, щото числото на стипендиитѣ постепенно да се намалява.

Лазаръ Дуковъ: Освѣнъ това искахъ да припомня на правителството, както и понарѣдъ казахми, че ако има ученици, на които родителитѣ сж въ състояние да ги подържатъ, то отъ тѣхъ да се зематъ стипендии, и да се даватъ на сиромашкиитѣ. Да се дава времена помощъ на сиромашкиитѣ, които не сж предвидени до сега.

Предсѣдатель: Съгласно ли е Нар. Събрание, да се изкаже желание къмъ Министерството, да се намали числото на стипендианти? Които отъ г-да представителитѣ сж съгласни, да се изкаже това желание, да си дигнатъ ржката. (Болшинство). Приема се.

Л. Дуковъ: Азъ мисля, което споменахъ, да се произнесе за него Народното Събрание. Ако правителството знае такива мѣста, да ли има право или не, да направи това, което азъ предлагамъ.

М-ръ Цанковъ: Това е длъжностъ на Министерството да го направи, и ако е дадена стипендия по погрѣшка на богатитѣ, ще я отнемемъ. То е длъжностъ на Министерството. (Съгласие).

Докладчикъ: Глава V. Помощи на ученици при висши учебни заведения въ чужбина.

Поддържанне държавни стипендианти 100.000 л.; Пособия за ученици нестипендианти 15,000 лева; Разноски за препращане паритѣ 1.000 лева; всичко 116,000 лева, споредъ проекта и комисията.

И тука комисията се води отъ същитѣ съображения, че тия стипендии трѣба да се намалятъ, и когато се даватъ на ученици, да се опредѣли числото на стипендиитѣ по извѣстни науки и да се каже и пр. 5 за медицината; 5 за юриспруденцията. Да се опредѣли, за коя наука колко трѣба да се учатъ. Сега вѣнчки се хвърлиха на юсъ, а по медицината нѣмаме нито единъ стипендиантъ.

Предсѣдатель: Моля Народното Събрание: кой-то приема да се отпуснатъ по глава V: Помощи на ученици при висши учебни заведения въ чужби-

на 116,000 лева, да си дигне ржката. (Болшинство). Приема се.

Докладчикъ: Вече е кжено. Моля г-на председателя, да прекрати засѣданieto.

Предсѣдатель: Кога желае Народното Събрание да се съберемъ? (Гласове: Утрѣ подирѣ обѣдъ!).

Шивачевъ: Азъ не разбирамъ, какви сж тѣзи предложения, утрѣ да се съберемъ. Религията недопуска това; въ никое правителствено учреждение не се работи утрѣ. Това и въ Китай го не бива!

Буровъ: Мисля, че миналата година работихме и у недѣля.

Бобчевъ: Цѣля недѣля не работихме и сега въ недѣля да работимъ. Стига да сме акуратни и да дохождаме на време. Въ понеделникъ можатъ да бждатъ 2 засѣдания.

Д. Поповъ: Подирѣ пладиѣ да работимъ не ще бжде злѣ.

Мецовъ: Азъ ще кажа, че утрѣ трѣба да се разходимъ, да земемъ малко въздухъ, а въ понеделникъ 2 пжти да се съберемъ. А не както г-нъ Поповъ, който се показва като много добъръ християнинъ отъ една страна, и отъ друга страна иска да се работи и у недѣля.

Л. Дуковъ: Азъ не съмъ за това, утрѣ да има засѣдание, ако и да неவிждамъ, че би било грѣхъ подирѣ обѣдъ да се съберемъ, гдѣто ще се плъзгаемъ по леда, по добръ да работимъ. Но съгласенъ съмъ да се помаямъ и да слѣдваме да искарваме този проектъ тази вечеръ. Нека поседимъ още единъ часъ, да свършимъ този проектъ.

Предс: Докладчика си отиде. Да не забравя, трѣба да Ви съобща, че г-да Г. Геровъ и Нури Бей поискаха за нѣколко деня отпускъ, защото имали неотлагателна работа, и искатъ да отидатъ въ Руссчукъ.

Списаревски: За колко деня искатъ отпуска? Тѣ не могатъ да се върнатъ, до дѣто се свърши сесията.

Предс: Тѣзи г-да искатъ отпускъ, и Народното Събрание трѣба да се съгласи за това.

Приема ли Нар. Събрание да се разрѣши отпускъ на г-да Герова и на Нури Бей? (Приема се).

Л. Дуковъ: Щомъ има единъ чловѣкъ причина уважителна, трѣба да се отпусне, стига да има тукъ болшинство и да се върши работа.

Предсѣдатель: Понеже ще отсъствуватъ и двамата квестори, ще моля г-на Бобчева и г-на Ванда

Бобошевски, да приематъ за нѣколко дѣня тая длъжностъ. (Съгласие.).

Бобчевъ: По никакъвъ начинъ азъ не приемамъ.

Предсѣдатель: Г-нъ Бобчевъ и г-нъ Бобошевски се назначаватъ квестори на Народ. Събрание.

Има отношение отъ Министерството на Финансите, съ което се препраща предложение относително до нарежданieto на чифликскитѣ и господарски земи. То се раздаде. Желаетъ ли Нар. Събрание, да се тури на дневенъ редъ? (Желаетъ). Поставя се на дневенъ редъ. Миналиятъ дневенъ редъ трѣба да си стои. Сега относително утрѣшното засѣдание, моля ония г-да представителитѣ, които желаятъ да има утрѣ засѣдание, да си дигнатъ ржката. (Меншество.) Нар. Събр. не желаетъ да има утрѣ засѣдание. (Гласове: въ понедѣлникъ на 9 часа.) Отъ опитъ виждаме, че съ това не сполучихме нищо. На мѣсто на 9 дойдохме на 10¹/₂, и послѣ обѣдъ на мѣсто 2¹/₂ дойдохме на 3¹/₂ часа. Ако се събереме на 1 и работимъ до 7, то ставатъ 6 часа работа, а другояче не се е работило нито 5. Направете както обичате, но отъ опитъ се показва, че не сме спечелили нищо.

Л. Дуковъ: Азъ мисля, че не загубихме нищо, 6 часа на редъ да засѣдаваме ще се уморимъ. Като работимъ преди обѣдъ, ще си починемъ малко и за това по-добрѣ ще бѣде два пжти да засѣдаваме.

Марко Велевъ: Азъ предлагамъ отъ 12 часа като закачимъ до 7, то не ще повече, и работа ще

да видимъ. Да почнемъ отъ понедѣлникъ отъ 12 часа. Днеска ходимъ само на самъ и на тамъ.

Шивачовъ: Повече отъ това, което каза г-нъ Марко Велевъ нѣма нужда да се говори.

Анневъ: Ще напомня на г-на Дукова, че трѣба да помисли, щото трѣба и въ комиситѣ да работимъ. Има проекти още не разгледани. Военния бюджетъ не е още прегледанъ; трѣба да вършимъ и друга работа.

Предсѣдатель: Приема ли Народното Събрание отъ 12 часа?

Бобчевъ: Какъ може засѣдание да почне на 12 часа, когато обѣдваме. По-рано не може по лукантитѣ да се намѣрятъ ястиета, защото не сж готови. Единъ часъ трѣба за обѣдъ, и на единъ да дойдеме тукъ.

Предсѣдатель: Хората обѣдватъ на 12 часа и ако опредѣлимъ това врѣме, нѣма да се съберемъ преди единъ. Да туримъ 12¹/₂ да сме тука на единъ. (Съгласие).

Нар. Събрание въ понедѣлникъ на 12¹/₂ часа да се събере.

Шивачовъ: Ще помоля г-на докладчика на тѣй називаемата коммисия за прошенията, да приготви своятъ докладъ за постъпившиятъ прошения. Народното Събрание трѣба да се произнесе за тѣзи прошения, между които има нѣкои твърдѣ важни и население-то чека съ нетърпение рѣшението имъ.

Предсѣдатель: Днескашното засѣдание обявявамъ за закрито.

(Конецъ на 7 ч. и 50 минути).

Предсѣдатель: Д. Грековъ

Секретари { Н. Шивачовъ.
Д-ръ Цачевъ.

Подпредсѣдатели { Иванъ Симеоновъ.
Ат. Минчовъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро А. Безеншекъ.